

מה זכיל התיק הסודי שהועבר מועדת הכנסת לטיפול של המשטרה?

התחלת הבריחה מגרמניה אירגן העברת נערים יהודיים לאנגליה, הובילה אותו דרכו הראשונה לקיבוץ גלעד. החבר המפורסם ביותר של קיבוץ זה היה ד"ר גיורא יוספטל המנוח, אותו ממשיך פדרמן לזכור עד היום. המדריך הסוציאליסטי שלי, אבל הסוציאליזם לא היה בשבילו. הוא היה, הנה, ומאמין שתמיד יהיה איש היוזמה החופשית. הוא עזב את הקיבוץ. היו אלה ימי מלחמת העולם השנייה, והמרחב היה מנותק כמעט לגמרי מאירופה. מוצרים תעשייתיים היו חסרים. פדרמן הציע למיסקת הצי הבריטי בחיפה פתרון פשוט: לנצל את הידע הטכני הרב שהתרכז בישראל, לממן מיפעלים ובתי-חרושת שיעבדו את חומרי-הגלם של הארצות השכנות.

תוך כדי כך זכה בתואר „קבלן מאושר“, ועם גמר המלחמה כבר היה בדרך אל המיליון הראשון. הוא יכול היה אז לקנות מחנות שלמים של הצבא הבריטי — כדי לפרקם ולמכור חלק מן הציוד להגנה ולתעשייה הצבאית שלה.

באותה תקופת בראשית, בין סיום שלטון המנדט להקמת המדינה, נוצרה ידידות נוספת: זו הקושרת עד היום את „קסיל“ פדרמן עם פינחס ספיר. ידידות זו נוצרה כאשר קנה פדרמן נשק וציוד בשביל הרכש, ופינחס קוולובסקי, שהוא היום שר האוצר, היה פקיד משרד הבטחון. לדברי הביוגרפיה של פדרמן באינציקלופדיה של דויד תדזה: „יחד הגו כמה רעיונות“.

איתה ביוגרפיה צנועה אינה מספרת מה היו הרעיונות האלה. אבל כמה מן הבולטים שבהם כתובים בהיסטוריה הכלכלית של המדינה. אחד מאבני-הדרך בהיסטוריה זו היא ייסוד קבוצת ישראל מיאמי. זוהי כיום אחת הקבוצות הכלכליות הגדולות ביותר בישראל, והמיליונים שלה מושקעים מזו (המלון) ועד אילת (צינור הנפט).

את ליל ה-29 בנובמבר 1947 זוכרים אורחים רגילים כלילה בו החליט האו"ם על הקמת מדינת ישראל. בתולדותיה של ממלכת פדרמן זכור לילה זה בשביל הכרזה אחרת. באותו לילה שוחח פדרמן עם אחד מאורחי קטה דן, אילההון מפלורידה מכס הורוביץ. הורוביץ, שאז סיים סיום במחנות העקורים באירופה, היה מלא נכונות פילנתרופית. פדרמן דיבר אליו ביוזם. הוא הציע לו להקים עסקים במדינה, שיללות הלידה שלה מילאו אותו לילה את רחובות העיר. כך נוסדה קבוצת ישראל מיאמי.

הם נתנו כסף — פדרמן סיפק את הרעיונות והמעוף. אחד הרעיונות המבריקים ביותר היה הנחת צינור נפט בין אילת לחיפה. במיפעל הגדול הזה הושקע לא רק כספם של האמריקאים. הרוב בא מקופת המדינה, כשגם הברון רוטשילד וההסתדרות משתתפים. תמורת יומתו הקצתה לו הממשלה 15% מן המניות. הצינור שהונח בהתלהבות חלוצית מזרים נפט מאילת לבתי הזיקוק בצפון. הוא גם מזרים זהב לכיסו בעלי המניות. כי הממשלה הבטיחה מראש רוחים של 8% לפחות. אחרי שזכה בהקצאת המניות, זכה פדרמן לאות-חיבה נוסף ממשלת ישראל: הלהאה

מן הטיבוז — אל הגיליונים והבעיות:

פדרמן

של חצי מיליון דולאר, כדי לרכוש בה את המניות שהוקצו לו. כבטחון הלהאה הציג פדרמן את המניות בחברת צינור-הנפט.

עבור ההלוואה שילם פדרמן 6%. על השקעת אותו כסף קיבל 8%.

*** „אין שום נס כאן!“

קוטיאל פדרמן הוא ציוני בלי מרכאות. הוא מאמין ביעורו של העם היהודי בישראל. הוא תרם למוסדות חינוך כמו האוניברסיטה, מכון ויצמן והטכניון. הוא חבר הסנאט של מוסדות אלה, ושמו חרות בין מייסדי מוזיאון ישראל. מדי פעם הוא גם מוכה את קוראי הארץ במאמר פריעטו על בעיותיה של ישראל.

הוא מרבה להשתמש במלים כמו „תפקיד לאומי“, „זאת ארצי — לשבט ולחטדו“ הוא קסור אל חבריו מהקיבוץ, ואם הם עוזבים את המשק — יש להם עדיפות בקבלת תפקידים בכירים באחת מחברותיו. כאשר הוא שומע על מכר שירד מן הארץ — הוא רואה בכך אבידה לאומית.

אבל לא אלה התכונות הדרושות כדי לצבור מיליונים. איל-ההון המודרני צריך לדעת איך מקימים חברות, שהן חברות-בת וחברות-גג גם יחד; לגייס ידוים בממשלות ולזכות להשפעה בכלכלה של תריסר ארצות; לנחש את סעיפי החקיקה לפני ששר האוצר ניסח אותם; לדעת היכן הפירצות בחוקי מסי-הכנסה.

בכל אלה פדרמן הוא אשף. הוא ידע, למשל, להשיק את כספו דווקא בחברת הנפט שגילתה את הזהב השחור. הוא עצמו הסביר זאת בשעתו: „אין שום נס כאן“. הוא ידע שהאנגלים קדחו באזור חוליקאת לפני פרוץ מלחמת תש"ח. הוא השיק את כספו בחברה שקיבלה את הזכויות על אזור חוליקאת, הידוע כיום כאזור חלץ. המקדח הוכנס לחור שכבר נקדח בחלקו על-ידי האנגלים — ומשם אמנם פרץ הנפט. הוא הרחיק ממכירת מניות הנפט מה שמרחיק נסוך סעודי באותו ענף. עד כדי כך, שעיני האוצר היו צרות בו.

מאז 1959 שילמו עסקיו השונים של פדרמן בישראל 14.5 מיליון ל"י למסי-הכנסה. בשעה שכל בתי המלון בארץ שילמו בשנה שעברה 1.150.000 ל"י למס הכנסה, שילמו ארבעת מלונותיו של פדרמן 850.000 ל"י מתוך כסו זה.

האיש העומד מאחורי מספרים אלה אינו נראה כמו מיליונר מהסרטים. הוא אינו מעשן סיגר עבה — הוא אינו מעשן בכלל. הוא אינו מדבר בקשיחות או בציניות — אלא בלהט, בשטף, ובנימה בולטת של כנות. הוא נותן להרגיש שאיכפת לו.

הוא נראה צעיר בהרבה מ-51 שנותיו, שמר על גיזרה נאה, ושערותיו עדיין שחורות. למרות עיסקותיו המרובות, הוא מקפיד לבלות את ימי הששי והשבת עם אשתו בלה, עם בנו מיכאל (23) ועם בתו אירית (20). בין פגישה לפגישה, לדברי אירית, „אנחנו מדברים הרבה בטלפון“.

*** בור השומן האפריקאי

ידידיו אמרים עליו שהוא מסוגל לשכנע את הספקן הגדול ביותר. שונאיו (המעטים) אמרים עליו שהוא ארטיסט מושלם. „כשרון תעתוע ברמה מדהימה“, אמר עליו אחד נערת השבוע של העולם הזה (1952).

נושא הוכרז כנושא סודי. ועדת הכספים של הכנסת, שדנה בו, החליטה פה אחד לנהוג לגביו כאילו היה זה דיון על תקציב הבטחון. אסור לחברי הוועדה למסור שום פרט מן הדיון — על המיסמכים והמסקנות הוטל איפול מוחלט.

המדובר הוא בעסקיו של יקותיאל פדרמן באפריקה. גרם לדיון ח"כ מפ"ם ויקטור שמטוב, שלפני חמישה חודשים העלה על סדר יומה של הכנסת הצעה לדון בעסקים אלה. הכנסת העבירה את הדיון לוועדת הכספים, כשבמרכז הבירורים עומד תיק-המיסמכים שהכין שמטוב.

הח"כ עלה על עיסקותיו של פדרמן אחרי פירסום סידרת מאמרים של שבתאי טבת בהארץ. ואמנם, מרבית המיסמכים שהוא הגיש לוועדת הכספים שימשו קודם יסוד למאמרו של טבת. מה מספרים מיסמכים אלה?

יש בהם פרטים אישיים רבים על פיטורי עובדים, על שותפויות עם גרמנים, ועל עיסקות בינלאומיות מוזרות. אבל שתי השאלות העיקריות שהעלו המיסמכים היו:

- האם הבריה פדרמן מוילוניים רבים של דולארים לחו"ל?
- האם העלים פדרמן הכנסות מעיני שלטונות מסי-הכנסה?

*** חברה זרה וצביון ישראלי

סקין שז פדרמן באפריקה קיבלו את תנופתם הגדולה בעזרת משרד החוץ הישראלי. מדובר במיוחד בעיסקה עצומה של בניית 2500 יחידות-דירה באביג'אן, בירת חוף השנהב.

בשנת 1962 פנתה ממשלת חוף השנהב לשגרירות ישראל, ביקשה את עזרת ישראל במיבצע-שיכון נרחב. משרד החוץ הציע את העיסקה ליקותיאל פדרמן. תקציב המיבצע הסתכם בלמעלה מ-20 מיליון דולאר. ממשלת חוף השנהב התחייבה לשלם מחצית הסכום תוך כדי ביצוע העבודה, ואת היתרה שילמה בשטרות לעשר שנים. ממשלת ישראל, מצידה, העניקה לפדרמן הלהאה של חצי מיליון דולאר, אחרי שהוא המציא ערבות נקאית להלהאה זו. ההכנסה המצופה של פדרמן: 2.3 מיליון דולאר.

משרד החוץ שמח על חתימת ההסכם. שרת החוץ גולדה מאיר אף ביקשה אישית מפדרמן לדאוג ל„צביון ישראלי“ של המיפעל. כלומר: שכולם יראו וידעו, כי מדינת ישראל היא שבונה שיכונים באפריקה. אוריקלים ישראליים תכננו את הבתים, צוות של שלושה ישראליים פיקח על העבודה, ונראה היה שהכל יתנהל למישרין.

אלא, שכאשר התרוצצו הישראליים בשטח, שוב לא היתה העיסקה ישראלית. עוד לפני תחילת העבודה פנה פרקליטו של פדרמן, (כיום שר המשפטים) יעקב שמשון שפירא, אל גולדה מאיר, ביקש ממנה שתדאג למתן ערבות ממשלתית ולביטוח בפני הפסדים העלולים להיגרם על-ידי מאורעות פוליטיים. שרת החוץ הפנתה את הפרקליט לשר האוצר. לאחר התייעצות עם המפקח על המטבע הזר הודיע האוצר כי לא יתן את הביטוח המבוקש. אבל ניתנה לו הרשות לבטח את העיסקה אצל חברה זרה. הוסבר לו גם, שעליו לגייס בחו"ל את ההון למימון העיסקה.

פדרמן מצא את החברה הזרה. אלא שהעיסקה שהוא עשה אותה לא היתה עיסקת ביטוח רגילה. הסתבר, כי תמורת הסכמתה של החברה הזרה לממן את הבנייה ולשאת בסיכון, היא קיבלה מידי פדרמן 80% מן העיסקה כולה. כלומר: אם יהיו הפסדים תשלם אותם החברה במלואם. אם יהיו רווחים — יקבל פדרמן 20% מהם.

מכיוון שפדרמן הוא אזרח ישראלי, והעיסקה נעשתה בדולארים, היה זקוק לאישורו של המפקח על מטבע זר. הוא קיבל את האישור. פירוש הדבר: הממשלה, שהעניקה לו הלהאה של חצי מיליון דולאר למימון התחלתי של הבנייה, הסכימה שהרווחים (במטבע זר) ילכו כמעט כולם לחברה זרה.

מי היא החברה הזרה? קוראים לה „פופינה“, זיקותיאל פדרמן היו בה אז 25% מן המניות. מרכזה בציריך שבשווייץ, ויתר בעלי המניות שלה מיוצגים על-ידי עורכי-דין שווייצרי, המקפיד על עילום שמם.

אם נכונים כל הדברים האלה, פירוש הדבר שפדרמן השתמש בשם ישראל ובשרותיה הדיפלומטיים כדי להשיג חוזה שמן ומכניס, ואילו את הרווחים העתידיים העביר לחברה זרה. בה היה שותף. בצורה זו לא יגיעו הדולארים ארצה, וממשלת ישראל לא תוכל לגבות מסי-הכנסה על מלוא הרווחים. התמרמר השבוע איש משרד החוץ בירושלים: „הרווחים לא יבואו, אבל תלונות על התיכנון והצפיפות מגיעות אלינו“.

*** הרעיונות והמעוף

יפורו של יקותיאל (כסח"ר) פדרמן הוא רומאן בהמשכים, ברוף מיליונים. האיש שהגיע ארצה בשנת 1940, כפליט מגרמניה הנאצית, הוא כיום אולי האיש העשיר ביותר בישראל. אין איש יכול לומר כמה מיליוני לירות יש לו בדיוק. הוא מנהל 36 חברות — אם לא נוספו לו חוץ כדי כתיבת שורות אלה עוד חברה או שתיים.

הוא בעל רשת-המלונות הגדולה ביותר בישראל (דן, המלך דויד, אנדיה, דן כרמל), וגם חבר הוועד הפועל של המפלגה הליבראלית העצמאית. ממיפעליו מתפרנסים כ-4000 אזרחים. כאשר עלה ארצה היה בן 25. מכיוון שבגרמניה נימנה על מורכבי תנועת החלוץ, ועם

איש המעש פדרמן בחברת אבא חושי ומנהל משרד השיכון דוד טנה. בסקת הנחת אבן-הפינה לשיכון לזוגות צעירים בנווה-שאנן בחיפה. הסקס נערך גם כדי לחגוג את מלאות עשר שנים להקמתה של קבוצת ישראל-מיאמי.